

de esență armonică, într-una suplă, melodică, dar și la dispariția lentă, de o importanță istorică pentru evoluția de mai târziu a artei muzicale, a deosebirii principiale, sub raportul tratării și funcțiunii estetice, a contrastului dualist dintre consonanță și disonanță, accelerând procesul lor de dizolvare sau — folosind termenul lui Schönberg — de „emanciparea disonanței”, — spune Max Eisikovits.

Un loc important este rezervat procedeelor de creație polifonică proprii epocii și stilului, expuse la 2, 3, 4 și mai multe voci: mișcarea alternativă, imitația, canonul, contrapunctul dublu și multiplu, ȧesătura motivică, basul ostinat etc. În general problemele de tehnică contrapunctică sint tratate într-o manieră modernă, renunțându-se la metoda „speciilor contrapunctice” și punindu-se accentul pe creația muzicală vie.

Atragem atenția asupra ultimului capitol al cărții, deosebit de interesant, intitulat „Elemente ale limbajului muzical bachian în lumina muzicii din prima parte a secolului al XX-lea”. Contrar tezei lui A. Schweitzer exprimată prin cuvintele: „Bach înseamnă o încheiere: nimic nu pleacă de la el ci totul duce doar la el”, — autorul demonstrează prezența unor procedee avansate, nu întâmplătoare și disparate, ci organic și masiv prezente în capodoperele vocal-instrumentale ale lui Bach: totalul cromatic utilizat pe spații strinse, octava micșorată proiectată linear și acordul alfa, gama din tonuri întregi, întrebuițarea intervalelor nemelodice (cvinta micșorată, cvarta mărită, septima), succesiunea melodică de cvar-te etc.

De altfel frecvențele incursiuni și proiectări ale problemelor în muzica sec. XX întâlnite în cele două lucrări ale lui Max Eisikovits, constituie premisele unui al treilea volum, în elaborare, intitulat „Aspecte ale tehnicii polifonice din prima jumătate a secolului nostru”, prin care autorul va încheia un ciclu — triptic, prezentînd trei etape semnificative ale evoluției polifoniei europene din ultima jumătate de mileniu.

Luat în parte, cel de al doilea volum al acestui triptic, **Polifonia barocului**, se impune în mod cert prin înalta sa ȧinută științifică, prin originalitatea și bogăția ideilor pe care le conține și prin poziția contemporană în abordarea problemelor, situîndu-se astfel printre realizările de prestigiu ale muzicologiei și pedagogiei românești.

DIN ȦARĂ

Brașov: Festivalul muzicii de cameră

de ROMEO ALEXANDRESCU

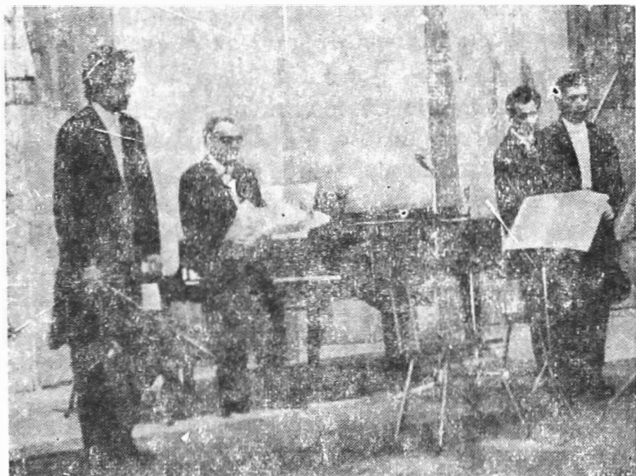
Cel de al patrulea festival anual de muzică de cameră din Brașov s-a desfășurat în primele opt zile ale lunii iulie, într-o ambianță sărbătorească, atit datorită unui cumul de manifestări de artă din cele mai valoroase cît și printr-o participare de amploare a publicului auditor. Ajuns la ediția din acest an în neînterupt spor de importanță, festivalul și-a cîștigat în chip temeinic viabilitatea, spulberînd ultimele îndoieli care ar mai fi putut dăinui în privința ei. Astăzi, ceea ce se putea visa nu prea de mult, în clipe de hazardat optimism, a devenit o incontestabilă realitate: muzica de cameră și-a obținut locul cuvenit în concernul culturii noastre, învingînd hotărîtor vechi rezistențe și devenind ca și muzica solistică, simfonică sau corală, un bun de plenitudine al ei. Stimulatorul festival o confirmă cu forțe și efective crescînde. Creația muzicală românească nu mai are motive de timiditate în acest domeniu al ei, practic atit de justificată în trecut, în fața interesului foarte slab pentru gen întîlnit la ascultători și a rarelor și sporadicele grupări ce activau, resemnate. Acum, ca printr-un miracol, toate condițiile ce lipseau coincid: multitudine de formații bune de instrumentiști de variate componente în cadru cameral, un public de nesperată consistență, un for de promovare, de selectare, de ilustrare periodică a victoriilor obținute și mai tonifiant și mai îmbucurător ca totul, un minunat tineret studentesc interpretativ care atinge, încă din epoca studiului, realizări uimitoare. În această chezășie de viitor este exclus a nu se crede fără rezerve. Cele mai frumoase țeluri vor fi atinse.

Emilia Petrescu

„Collegium Musicum Academicum“ din Cluj

Formația „Pro Musica“ din Braşov

Formația de instrumente vechi a Facultății de muzică
din Braşov

Wynford Evans și Carl Schavitz

Totul nu este însă un fenomen ivit peste noapte, ci rezultatul unor îndelungi și entuziaste strădanii generale, de la profesorul de perfecționare pînă la îndrumătorul din prima clasă elementară, de la tînărul interpret în formație pînă la ucenicul instrumentist care învață cu rîvnă nu din unica dorință de a deveni o celebritate, ci din dragostea pentru muzică ce i s-a insuflat, care-i înzecește puterile. Și, an de an, în mijlocul fluxului de dezvoltare pe toate tărîmurile resurselor realizatoare ale poporului nostru, iată unde s-a ajuns.

Binețe voioasă tuturor și luminos preambul la zilele brașovene ale muzicii de cameră din acest an, *Concertul pentru orchestră de coarde* al lui Paul Constantinescu, cu prima lui parte, a deschis porțile armoniilor camerale, încredințat orchestrei de cameră a Filarmonicii „Gh. Dima“, însuflețitoare prin disciplină unită avîntului și sub îndemnurile tînărului dirijor Ilarion Ionescu Galați, de pe acum un încercat talent.

Scena Teatrului Dramatic a găzduit, în continuare, formația permanentă „Pro Musica“, grup de muzicieni din Braşov strînși în jurul compozitorului și pianistului Liviu Telcu, concertist de întinsă arie de posibilități, care a prezentat o cantată de Händel, susținută vocal de impunătorul bas Helge Bömches și apoi patru lieduri, toate pe versuri de Arghezi, deosebit de bune și aparținînd fiecare altui compozitor. *Seara*, semnat, de mîna inimitabilă a lui Paul Constantinescu, *Zdreanță*, scris cu simțită măiestrie de Diamandi Gheciu, *Nici nu-i pasă*, lied de o delicată poezie de Felicia Donceanu și *De-abia plecaseși*, de interesant reliefată expresivitate și elocvent conturat de Liviu Teodor Teclu, pianistul și clavecinistul remarcabil al întregii prezentări camerale. Soprana Liliana Pagu a caracterizat și diferențiat comunicativ ciclul acestor patru lieduri.

Muzica de cameră pur instrumentală și-a luat apoi cea mai directă intrare în drepturi cu *Cvartetul cu pian* op. 15 de Gabriel Fauré, atît de rar ascultat, deși cuceritor inspirat în vibranta lui sensibilitate și fermecătoare țesătură instrumentală ce-l exprimă. Mai timidă în elanuri în primele două părți, deși în excelent ansamblu, în ultimele două, *andante și final*, furată ea însăși de nobila înflăcărare fauréeiană, „Pro Musica“ ne-a revelat totul în mult mai vie expansiune. Rolul de răspundere mare și tot pe atît de delicată a pianului a găsit la Liviu Teodor Teclu multă iscusință instrumentală și un veritabil spirit al genului cameral, dezvăluit și de partenerii săi, G. Bălan, vioară, H. Wondraschek, violă și Günther Frömm, violoncel.

Impresia pe care o dă relatarea de pînă aci este probabil aceea de a se referi la un întreg concert. Un altul îi fusese însă juxta pus în program în aceeași seară, compus din două ample cvartete de coarde: al lui Marțian Negrea — una din lucrările de seamă ale literaturii noastre componistice și op. 191 de Beethoven, capodoperă covîrșitoare, de extremă independență arhitectonică, genială densitate de expresie și complex structurale neegalat decît poate tot de Beethoven. Interpretarea se dispensează de comentarii, recunoscută fiind definitiv ținuta stilistică și au-

toritatea instrumentală a ansamblului de încercată artă ce este cvartetul interpretativ Ștefan Ruha, Vasile Horvath, Vasile Fîllop și Iacob Dula, din Cluj.

Această copiozitate de programare, pe de o parte darnică, pe de alta, excesivă, s-a mai repetat și în alte concerte ale festivalului, depășind în toate aceste cazuri cu mult timpul obișnuit atribuit unor concerte de cameră, chiar din cele mai de durată. Punct slab sau... tare, nu știu cum să-l numesc, în tot cazul vulnerabil, al programărilor din festival, el trebuie să atragă atenția în viitor celor chemați să decidă cumpăna prezentărilor, amintindu-le că o anumită parționare a duratei unui concert e practică pretutindeni în lume, știindu-se bine că satisfacției de a asculta muzică bună și superior tălmăcită nu-i trebuie unită și o supraîncărcare de cuprins care impune o anumită suprasolicitare a ascultătorului. În viitoarele festivaluri cred că trebuie să se țină seama de acest lucru, mai ales când, desigur, tot ca și în acest an, prezența unui nivel artistic general foarte ridicat este un dar făcut din plin și care nu necesită compensări de minutaj.

Și, pentru că sînt la paragraful unor anumite rezerve, de altfel de ordin mai mult adiacent festivalului, care rămîne un bun de mare preț cîștigat pentru viața muzicală românească și de perpetuat cu orice sacrificiu sau efort, nemodificîndu-i-se profilul esențial, foarte reușit, mai consemnez și convingerea mea că ar fi bine dacă pe viitor, deși importanța cvartetului este de o însemnătate capitală în genul cameral, să se apeleze și la formații de trio sau duo de diverse instrumente, în actualul festival, față de 6 formații de cvartet de diferite alcătuirii, nefiind programat nici un alt tip de grupare instrumentală din cele arătate.

Și acum, păsul pe care îl cred foarte drept, fiind spus, mă pot prinde mai ușor în plinul impresiilor pentru mine în mod cert îndelung dăinuitoare, pe care mi le-a oferit cuprinzătorul festival brașovean.

Părăsind cronologia strictă a manifestărilor, voi căuta să subliniez ceea ce și-a cîștigat, după impresia mea, cele mai directe căi către inimile și prețuirea caldă a compactei asistențe de fiecare zi.

Cadrul cetăților Bran și Prejmer, și-au dovedit darul de a răsfrînge asupra artiștilor și celor ce-i ascultă neînchipuit de pătrunzătoare puteri de trăire a impresiilor primite, trezindu-le nebănuite de profunde ecouri sufletești.

În decorul de basm dintre galeriile curții interioare ale castelului din Bran, mulțimii surprinse ea însăși de acest salt în vraja unor timpuri de mult trecute, ascultau altfel decît întotdeauna confesiunile cîntului, descoperind ca niciodată suflul de etern omenesc din ele, în vechi cîntece engleze, de acum trei secole și jumătate.

Cu atît mai neîntîlnit ecou în sine, cu cît erau cîntate de tînărul englez Wynford Evans, nici în bel canto (cît pare el de convențional comparativ !), nici în dogmele unei anumite școli de poză și emisie, nici în declamatorii recitative, ci în intonații mlădioase, blînde, de înobilată duioșie lăuntrică, de inflexiuni profund naturale, în cea mai netulburată simplitate aparentă dar ascunzînd comori de simțire și tainică

poezie. Acompaniamentul din lăută, abia perceptibil dar fidel ritmat, zumzet ușor articulat, polifonizînd uneori discret firele sonore de însoțire instrumentală cu cîntul, a aparținut lui Carl Schavitz.

În altă zi, în decorul de sobră și puternică cetate țărănească a Prejmerului, alt excepțional loc de concerte sub cerul liber „Collegium musicum academicum” din Cluj, grupare de foarte înaltă valoare concertistică și măiestrie stilistică, a putut prilejui celor prezenți rare satisfacții, interpretînd, cu definitivată artă, muzică de Telemann, Händel, J. S. Bach și J. Chr. Bach. „Collegium musicum academicum” a reunit pe soliștii Gavril Costea, flaut, Liviu Vircol, oboi și oboe d'amore, Ilse Herbert, violoncel și viola da gamba, Ecaterina Botar, clavicin (din păcate cîntînd pe un instrument care era departe de a fi la înălțimea artistei) și, în colaborare, pentru cvintet, Ladislau Kiss, violă, în aceleași condiții fără de umbre și bucurîndu-se de ambianța excepțională a locului.

Păcat că formația de instrumente vechi a facultății de muzică din Brașov nu și-a putut susține concertul în incinta simplă, sobră, intimă și de minunăție acustică a bătrînului Bastion al Țesătorilor, silită de frecvența ploilor să se instaleze în sala mult mai puțin propice concertului ei, a Teatrului Muzical, unde s-a făcut însă totul pentru ca reușita să nu fie stînjinită.

Înființată abia în acest an, formația număra patru cunoscuți concertiști ai orașului: pianistii Gabriela Popescu și Horia Cristian, soliști ai Filarmonicii Gh. Dima, flautistul Wolfgang Meschendörfer și cellistul Kurt Philippi, artiști de vie activitate și putînd schimba cu totală dexteritate instrumentele lor de specialitate pentru clavicin, blockflöte și viola da gamba, cu filtrată și minuțioasă muzicalitate și cizelată forță sonoră de ansamblu. Atît textele interpretate, cît și acompaniamentul unui întreg intermezzo coregrafic pe muzică de Rameau, au pus în foarte favorabilă lumină valoarea actuală și foarte interesante perspective de viitor ale formației, bun artistic al Brașovului, valoros afirmat și care trebuie menținut și încurajat în mod statornic. Cît despre coregrafia acestui *intermezzo*, a fost nu numai o recomandare demnă de toată atenția a baletului permanent al Teatrului Muzical, dar și pentru maestrul Marius Zirra, care a reușit să imprime remarcabililor dansatori de sub conducerea sa un armonios rafinament stilistic și în adevăr o interpretare de gust sigur, de suplă larghețe și de nedezmîntită unitate de concepție. Un dublu succes, pentru manifestare în sine și pentru Teatrul Muzical. A dat concursul, conturînd cu delicată grație o serie de „Bergerettes”, nu din cele mai reprezentative ce cunosc, dar cu destule din savurozitățile ingenuce ce le sînt caracteristice, soprana Carmen Hanganu.

Două locuri privilegiate le-au ocupat de la sine în festival excepționala noastră mesageră a cîntului interpretativ, Emilia Petrescu, o strălucită și emoționantă artistă, și corul miracol ce este „Madrigalul”, debutant acum zece ani sub aceeași conducere de incomparabile realizări ale maestrului Marin Constan-

tin și în același Brașov, iar astăzi acoperit de glorie pretutindeni în lume, putându-și disputa oricând și cel puțin la egal întietatea cu cele mai celebre ansambluri corale contemporane.

Dar, în „Festival” s-au mai integrat și alte aspecte muzicale incontestabil de valoroase și de izbutite.

Cvartetul de coarde „Bacewicz” (Polonia), la prima vioară Maria Brylanca, patru virtuosi instrumentiști, neînfricați în fața celor mai complexe și mai primejdioase texte pe care le redau magistral și peremptoriu (cvartetele de Lutoslawski și de compozitoarea Grazyna Bacewicz), cvartetul universitar Alexandru Gavrilovici, premiat anul trecut la festival și care s-a impus ca o formație de mari talente, de foarte frumoase calități individuale, cu totul evidente, cu totul diferite, totuși intim îmbinate în elocința colectivă a celor 16 corzi, cvartetul Eduard Popa, care a proiectat atât de detașat muzica celor șase „baga-tele” de Webern încât cred că și cei mai ermetici „clasicisti” au putut înțelege sesizantele piese, urmate de o execuție de plenitudine a celui de al șaselea cvartet al lui Wilhelm Berger, compozitor care poate fi caracterizat prin cuvintele mult și bun.

Dacă Mihail Jora a fost mai presus de toate maestrul liedului și al baletului iar Gheorghe Dumitrescu este acela al operei, Wilhelm Berger este prin excelență al cvartetului de coarde și cine dă cvartete de seamă, nu se încurcă în nici un gen.

Au mai luat parte activă la „Festival”, la loc de frunte, orchestra de cameră a Filarmonicii George Enescu din București, condusă de la pupitrul său de concert — maestrul de violonistul Avy Abramovici, *Intermezzo op. 18, pentru coarde* de George Enescu, *Konzertone* de Mozart (soliști Avy Abramovici și Eduard Popa și *Serenada in sol* tot de Mozart), baletul operei din Timișoara și orchestra aceluiași teatru, pentru spectacolul muzical *Secretul lui Don Giovanni* de Cornel Țăranu.

Deși un balet de peste douăzeci de persoane cum este acela al operei din Timișoara intitulat „Teme-siensis Chore Studio”, evoluind pe muzica unei „mici” simfonii cu dublă orchestră de coarde și cu clavecin, pian și harpă, nu se încadrează decît marginal și prin extensiune genului cameral, nu-i vom regreta prezența în „Festival” pentru stilul său modern, degajat, original și descoperind muzicii de înaltă calitate a lui Frank Martin (Elveția), sugestivități oportune captate coregrafic, uneori permițînd un compromis bine ajustat între expresionism și tradițional. Coregraf, regizor și realizator al spectacolului a fost Alexandru Schneider.

Secretul lui Don Giovanni e o foarte dezghețată farsă lirică, împletită pe un complex mozaicat de pantomimă, jocuri de atitudine, gest, mimică, cînt fragmentar sau de continuitate, coordonate, aș spune, clipă de clipă, unei muzici adesea de fonomontaj din elemente proprii, scurte iviri de celule ritmice de sugestie imediată, totul instrumentat cu umor și îndrăzneală. Interpretarea generală s-a remarcat prin fantezie și siguranță de desfășurare, sub conducerea muzicală a dirijorului Nicolae Boboc.

Cvartetul contemporan (București) de foarte puțin curentă componență (Virginia Manu, soprană, Maria

Nemțeanu, harpă, Ion Radovici, oboi și Ștefan Prallea-Blaga, clarinet, au propus publicului lucrări de Paul Rogojină, Hindemith, Grete von Zieritz și Aurel Stroe.

Cu multă libertate de scriere, Paul Rogojină a reușit într-o măsură destul de constantă să justifice ambii termeni ai titlului compoziției sale, cu oarecare uniformitate de procedee însă, în afară de unele excepții. Atît lucrarea lui Paul Rogojină cît și aceea a lui Aurel Stroe, adiționată cu simultaneizări de muzică pe bandă și implicație de fluier, au fost aplaudate, răsplătind în același timp și pe interpreți, începînd desigur cu soprana Virginia Manu care pune cantabilitate, precizie imperturbabilă, căldură și chiar farmec în cele mai problematice „situații” de înto-nare și participare la conjunctura sonoră a partiturilor redate.

Un mare violoncelist sovietic de faimă internațională, Daniil Șafran, și-a dat concursul la „Festival” interpretînd la Bastionul Țesătorilor trei suite pentru violoncel solo de J. Sebastian Bach. Personalitatea artistică accentuat marcată a ilustrului concertist, concentrarea de mare tensiune lăuntrică în care trăiește în totală sinceritate de accent cuprinsul muzicii, măiestria instrumentală de mare clasă ce-i permite accesul direct în plinul acțiunii de exprima-re a fondului, au ilustrat atît în suitele de Bach cît și în concertul de Boccherini, acompaniat de orchestra de cameră a Filarmonicii Gh. Dima, în concertul de încheiere de sub conducerea lui I. Ionescu Galați, o artă fermă, consecventă și de o concepție pe deplin realizată.

Tot în concertul de sfîrșit al festivalului au mai fost ascultate în primă audiție *Muzică solemnă* de Doru Popovici, lucrare de gravă și adîncitoare gîndire, reflectată vibrant într-un solo de vioară redat cu multă forță de exprimare de Mihai Constantinescu și *Simfonia a II-a* pentru orchestră de coarde de Honegger.

Cele scrise pînă aici ar părea ajunse acum la sfîrșitul comentariului privind cea mai vastă săptămîină de muzică de pînă astăzi a Brașovului.

Totuși nu le pot pune încă punctul cu adevărat final, pînă nu-mi întorc privirile spre complementul luminos și emoționant ce-a fost și în acest an concursul de cvartete studențești. Pe măsura acestei inițiative aducătoare de nesperat de frumoase rezultate, nu vom putea exprima niciodată întreaga bucurie. Formațiile premiate au surprins și entuziasmat asistența la concertul pe care l-au dat în dimineața ultimei zile a festivalului.

Graiul muzicii le este încă de pe acum cel mai apropiat de suflet dintre toate și reușesc în cvartete ceea ce nu le stătea în puteri multor muzicieni maturi de altădată.

Am ascultat trei cvartete de premianți, în ordinea distincțiilor acordate, formațiile Ruxandra Colan, Lenuța Popa și Ildiko-Linné și am plecat ca și întreaga asistență nespuse de fericit, văzînd că optimismul de la venire ne-a fost cu totul depășit.

Festivalul și concursul nu trebuie să se despartă niciodată, pentru viitorul de aur ce simțim cu toții că se deschide larg muzicii noastre.